

Artur Lis

Sesja poświęcona bł. Wincentemu Kadłubkowi, Sandomierz, 12 X 2013 r.

Studia Sandomierskie : teologia, filozofia, historia 20/2, 225-227

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SESJA POŚWIĘCONA BŁ. WINCENTEMU KADŁUBKOWI Sandomierz, 12 X 2013 r.

Mistrz Wincenty później zwany Kadłubkiem występował w źródłach od roku 1189 (*Vincentius magister*). Przypuszczalnie około 1194 r. został prepozytem kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Sandomierzu. W latach 1208-1218 był biskupem w Krakowie. Sprawując tę funkcję Wincenty aktywnie uczestniczył w życiu politycznym i kościelnym kraju – w 1215 r. w Soborze Laterańskim IV. Ostatnie lata życia spędził w klasztorze cystersów w Jędrzejowie, gdzie zmarł 8 III 1223 r. Po śmierci cieszył się lokalnym kultem, który został zatwierdzony 18 II 1764 r. przez papieża Klemensa XIII. Wiadomo o kilku jego nadaniach i darowiznach na rzecz instytucji kościelnych, głównie cystersów. Napisał kronikę, która pozostaje najważniejszym jego tytułem do chwały i zasadniczym, związanym z osobą Wincentego, przedmiotem dociekań historiografii. *Kronika polska* budzi niezwykle zainteresowanie w nauce nie tylko jako dzieło pierwszego kronikarza Polaka i jako podstawowe źródło do dziejów naszego kraju w wieku XII. Uczeni, przedstawiciele szeregu dyscyplin humanistycznych, odkrywają w niej przede wszystkim świadectwo wielostronnego uczestnictwa polskich elit w średniowiecznej kulturze europejskiej okresu tzw. „renesansu XII wieku”.

Obchody ku czci bł. Wincentego Kadłubka patrona miasta i diecezji sandomierskiej trwały w dniach 12-13 X 2013 r. W pierwszym dniu uroczystości odbyły się nabożeństwa w bazylice katedralnej, sesja naukowa oraz koncert „Myśleć sercem” na Zamku Królewskim. W kościele pw. św. Michała w Sandomierzu zorganizowano dwa okolicznościowe wykłady otwarte. Pierwszy z nich pt. *Mistrz Wincenty Kadłubek na tle swojej epoki* wygłosił prof. dr hab. Feliks Kiryk. Drugi odczyt przedstawił dr Artur Lis nt. *Błogosławiony Wincenty Kadłubek w świetle współczesnych badań*. W niezwykle erudycyjnym wykładzie profesor Feliks Kiryk przedstawił słuchaczom sytuację przelomu XII i XIII wieku, a więc czasy, w których żył Wincenty Kadłubek. Uczony zwrócił szczególną uwagę na wiele pytań, na które, mimo rozwoju współczesnych badań, nadal nie potrafimy jednoznacznie odpowiedzieć. Dotyczą one podstawowych zagadnień *curriculum vitae* mistrza Wincentego. Spośród wielu zagadnień najwięcej uwagi referent poświęcił kwestii studiów Kadłubka. Wskazał, iż przelomem w życiu intelektualnym średniowiecznej Europy stały się narodziny uniwersytetów. W XII wieku doszło do recepcji dorobku kultu-

ry greckiej i rzymskiej co doprowadziło do istotnych przeobrażeń w życiu umysłowym Europy. W tym czasie powstały uniwersytety w Bolonii i Paryżu, tworzące europejskie centrum intelektualne. W pierwszym z wymienionych ośrodków obok prawa rzymskiego rozwijała się nauka prawa kanonicznego. Decydującą rolę odegrał tu zespół prawników zgromadzony wokół Gracjana, którzy stosując metodę dialektyczną opracowali zbiór praw zatytułowany *Concordia discordantium canonum*. Z kolei centrum filozoficzne i teologiczne ówczesnej Europy stanowił uniwersytet w Paryżu. Przełomową rolę w rozwoju średniowiecznej nauki odegrał tu Piotr Abelard, a następnie Piotr Lombard. Bez wątpienia Paryż nie ustępował Bolonii w dynamice kształtowania się korporacji uniwersyteckiej w zakresie prawa aż do 1219 r., kiedy bullą *Super specula* papież Honoriusz III zakazał w tym ośrodku nauczania prawa rzymskiego. Prelegent podkreślił, że Wincenty Kadłubek bez wątpienia kształcił się na uniwersytecie, aczkolwiek nie jest pewne, który z ośrodków odwiedził.

We wprowadzeniu drugiego referatu dr Artur Lis przybliżył aktualny stan badań nad życiem, dziełem i kultem bł. Wincentego. Prelegent przedstawił kilka uwag z własnych badań nad *Kroniką polską*. Mistrz Wincenty zaczął tworzyć system normatywno-etyczny podstaw prawa rodzinnego w oparciu o obyczajowość słowiańską, kulturę prawną rzymską i myśl chrześcijańską. Prezentuje on podstawy prawa rodzinnego, łącząc je z funkcjonowaniem chrześcijańskiej rodziny monarchicznej i w związku z Kościołem oraz relacjami w zhierarchizowanym społeczeństwie zorganizowanym jako Rzeczypospolita. Podstawy prawne wyrastają z jednej strony z prawa zwyczajowego, reformującego się prawa kanonicznego i odkrywanego na nowo prawa rzymskiego. Autor podkreślił, że z badań nad znajomością prawa u Wincentego Kadłubka wynika, że nie tylko biegle opanował źródła prawa, ale dawał pierwszeństwo prawu kanonicznemu nad rzymskim. Bez wątpienia na treść dzieła kronikarza miały wpływ romanistyczne studia jej autora. Kadłubek statuuje, iż władcy są związani prawem i ograniczeni w swym działaniu przez czynnik społeczny stojący na straży porządku publicznego i sprawiedliwości. Społeczeństwo ma prawo wymówić posłuszeństwo władcy niesprawiedliwemu – tyranowi. Z kolei władca idealny powinien być obdarzony szlachectwem cnoty, zespołem powinności i zobowiązań moralnych określonych ramami porządku publicznego, a w szczególności troską o dobro każdej rodziny. W dalszej części swojego wystąpienia Artur Lis, starając się odpowiedzieć na pytanie o wartość zgromadzonych dokumentów dla skutecznego przeprowadzenia sprawy kanonizacyjnej zauważył, że Wincenty w swojej *Kronice* rozszerzająco interpretuje postanowienia zjazdu łączyckiego. Wydaje się, iż wprowadzone zmiany miały na celu ochronę praw Kościoła i ludności wiejskiej. Wartość teologiczną posiada arena dokumentu opatowskiego z 12 IV 1189 r. Wincenty nawiązując do Ewangelii św. Jana – wprowadził pojęcie Kościoła, jako „matki” i „syna”, którym jest tu książę Kazimierz Sprawiedliwy. Z dyspozycji dokumentów tzw. *sulejowskich* (1206, 1208, 1212) możemy suponować nie tylko pokorną darowiznę wsi dla cystersów, ale także szczególną ochronę sytuacji prawnej przypisanej ludności wiejskiej. W podsumo-

waniu prelegent podniósł, iż biskup Wincenty był zwolennikiem reformy Kościoła w Polsce, o czym świadczy jego udział na synodach oraz soborze laterańskim IV w 1215 r.

Duża liczba uczestników sesji poświęconej bł. Wincentemu Kadłubkowi w sandomierskim kościele pw. św. Michała dowiodły, iż spotkanie było potrzebne. W czasie uczonego dyskursu poruszono rozmaite kwestie, wskazując jednocześnie na konieczność prowadzenia dalszej ich eksploracji naukowej.

Artur Lis

Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Gospodarce
KUL JPII w Stalowej Woli